

ERIC KRÖNMARK:

Sveriges försvar

Norden med omgivande havsområden har fått ökad strategisk betydelse och stormakternas militära övervakning och manöververksamhet intensifieras. Tack vare investeringarna i utbildning och materiel under 60-talet är Sveriges försvar i dag respektingivande. Skulle det emellertid försvagas, ökar stormakternas önskan att höja kapaciteten i vårt grannskap. Eftersom de frestida driftskostnaderna tar en allt större del av försvarsanslagen är det nödvändigt att skära ned fredsorganisationen för att få loss tillräckliga medel till materiel, utbildning och beredskap, skriver försvarsminister Eric Krönmark.

Försvarsfrågor har en tendens att väcka upprörda känslor till liv. Kanske är detta naturligt eftersom en seriös diskussion om militära frågor tvingar oss att tänka på svåra och obehagliga företeelser som våld, motvåld och rätten till självförsvar – allt det vi mest av allt vill undvika. Strutsreaktioner blir lätt följden. Är verkligheten obehaglig är det enklare att blunda.

Det senaste årets internationella utveckling har givit oss en påminnelse om hur snabbt till synes stabila förhållanden kan ändra sig. Vi har också fått demonstrerat att inte ens de mäktigaste staterna har kontroll över skeenden som berör deras intressen. Samtidigt kan vi notera att stormakternas militära förmåga – både på kärnvapenområdet och det konventionella – genomgår ett kvalitativt språng, som gör det möjligt att snabbt sätta in stora styrkor också över långa avstånd.

Kärnvapnen har tillfört motsättningarna mellan stormaktsblocken en ny dimension – självbevarelsedriften. Men kärnvapnen har inte undanröjt motsättningarna och kärnvapnen är så förödande att de i en viss mening försvagar innehavarnas möjligheter att agera; ingen riskerar med öppna ögon en kärnvapenkatastrof för annat än oomtvistligt vitala intressen. Supermakterna är i denna mening sin egen styrkas fångar, något som lämnar större manöverutrymme för mindre stater och politiskt-sociala krafter inom dessa, att utmana den bipolära världsordningen från det kalla krigets dagar. Ur många synvinklar är detta något positivt; från stabilitets- och säkerhetssynpunkt är det kanske inte så. Fler självständiga aktörer och ett ständigt ökande ömsesidigt beroende mellan nationerna medför att störningar och

konflikter kan få oöverskådliga följder.

I vår egen närhet har inte minst utvecklingen på de strategiska vapnens område medfört att Norden med omgivande havsområden fått ökad strategisk betydelse. Vi kan avläsa detta i form av ökad militär aktivitet i vårt grannskap, tex när det gäller stormakternas militära övervakning och i manöververksamheten.

Störningar i de faktorer, som hittills skapat balans och stabilitet i Norden, påverkar naturligtvis oss själva, men även våra grannar och Europasituationen i stort.

Konsekvenserna av en nedskärning

En del av dessa faktorer, tex den strategiska vapenutvecklingen hos supermakterna, kan vi göra mycket litet åt. Andra kan vi påverka. En viktig fråga vi svenskar måste ställa oss är: vilka är de möjliga konsekvenserna av det svenska försvarets minskade styrka relativt omvärlden?

Vi kan fortfarande med rätta säga att vi har ett respektingivande försvar. Det beror på att vi ännu kan leva på de investeringar i utbildning och – i ännu högre grad – i materiel som gjordes på 60-talet. Det är främst utvecklingen i framtiden som är oroande.

Olika olycksbådande trender var och är sjukdomstecken. De fredstida driftskostnaderna har tagit en ständigt växande andel av försvarsanslagen. Pengarna har inte räckt som avsett till materiel och repetitionsutbildning. Vi lever i en för stor kapprock för att kunna få medel över till en modernisering av försvaret som står i samklang med den säkerhetspolitiska och den militär-tekniska utvecklingen.

Det är helt nödvändigt att bryta denna ut-

veckling. Annars kommer vi på tio års sikt att stå med ett föråldrat försvar, men fortfarande till dryga kostnader. Det är också nödvändigt sett i ett mer kortsiktigt perspektiv: Vi är observerade i utlandet. Där drar man ut trenderna och ser vart utvecklingen bär hän. Risken är att man vill gardera sig i tid.

En fortsatt urholkning skulle inom några år leda till att vi når en gräns där andra länder kan ifrågasätta inte bara vår förmåga utan också vår vilja att leva upp till vår deklarerade, väpnade neutralitet. Överskrids denna gräns finns risker att stormaktsblocken söker kompensera bortfallet av svensk försvarskapacitet genom ökad närvaro i vårt grannskap med högre politisk spänning som följd.

Utvecklingen måste vändas

Det tar lång tid att vända försvarsutvecklingen. Förberedelserna för 1982 års försvarsbeslut startade omedelbart efter det att det förra fattades 1977. Det hotande gapet mellan mål och medel i vår försvarspolitik var en av utgångspunkterna för de planeringsanvisningar som trepartiregeringen gav de militära myndigheterna 1977. Det var nödvändigt att få kontroll över utvecklingen och att sammanväga de ekonomiska realiteterna och framtidens försvar.

Studierna har entydigt visat att försvaret måste öka sin förmåga på en rad väsentliga områden. Den framtida militära hotbilden ställer större krav på:

- beredskapen, dvs vår förmåga att snabbt mobilisera vår krigsorganisation med full effekt
- rörligheten hos förband till lands, till sjöss och i luften

– luftförsvaret, som är av avgörande betydelse för vår förmåga att mobilisera och flytta våra stridskrafter till utsatta områden.

Ser vi till dessa krav och jämför dem med den faktiska utveckling som har ägt rum under 70-talet kan vi lätt konstatera att utvecklingen ofta gått på tvärs mot den önskvärda. Antalet moderna förband som snabbt kan kraftsamlas till olika delar av vår gräns har i grova drag halverats. Deras beredskap har genom inställda repetitionsövningar ofta gått ned. Materiel som ger eldkraft och rörlighet och repetitionsutbildning som ger stridsförmåga direkt efter mobilisering har fått utgöra "budgetregulatorer" när löner och andra framtida driftskostnader kapat åt sig ständigt nya, oförutsedda procent av försvarsanslagen.

Att hejda och vända denna utveckling i en kärv samhällsekonomisk situation är problematiskt. Men det är nödvändigt!

Gör vi det inte, står vi på tio års sikt med en stor, men föråldrad militär apparat. Ett sådant försvar skulle inte kunna fylla sin stabiliserande, krigsavhållande roll i det nordiska säkerhetsmönstret. Den svenska alliansfria politiken syftande till neutralitet i krig skulle förvandlas till en neutralistisk politik, vilket är något kvalitativt helt annorlunda.

Jag tycker mig ha förmärkt en mer seriös ton i den svenska försvarsdiskussionen efter Afghanistan. Det är färre knäfall för bysnillen som föreslår ensidig svensk nedrustning som exempel för omvärlden (vi har faktiskt nedrustat under 70-talet utan att andra följt efter, snarare tvärt om). I stället inser fler av de tidigare likgiltiga att frågor om militärt våld, eller hot om våld, kan angå också oss i vår privilegierade

del av världen.

Anledningen är beklaglig, men tillnyktringen är välkommen därför att den borde kunna utgöra grunden för en saklig diskussion om det framtida försvaret med utgångspunkt från de krav svensk säkerhetspolitik ställer.

Beslutssituationen är svår. Å ena sidan har vi ett oavvisligt krav att leda in försvarsutvecklingen i banor som står i samklang med den säkerhetspolitiska och militär-tekniska utvecklingen. Å andra sidan är den samhällsekonomiska situationen sådan att den yttersta återhållsamhet med de offentliga utgifterna är nödvändig om vi skall få balans i ekonomin. Vad som krävs är just beslut och ansvarstagande.

Arten av de beslut som måste fattas framgår av ÖB:s sk perspektivplan. Enligt en enig militärledning måste försvaret lägga ned 16 fredsforband även om försvaret får ett reall tillskott på 750 milj kr om året från och med nästa femåriga försvarsbeslut 1982. I ett lägre ekonomiskt alternativ måste ännu fler läggas ned, flygindustrin avvecklas och sk kategoriklyvning av värnpliktiga införas.

Detta är en typ av beslut som ger få politiska poäng. Frestelsen är stor att välja politiskt och ekonomiskt billiga, kortsiktiga lösningar.

Den svenska säkerhetspolitikens framtida trovärdighet kräver dock att hela det politiska samfundet vågar ta ansvar för kraftfulla, och ibland smärtsamma, beslut. Det säger sig självt att dessa beslut måste bli desto svårare ju lägre de ekonomiska ramarna är om vi skall få balans i försvarets utveckling. Att tänka sig framtida ramhöjningar av en storlek som gör det möjligt att konservera organisationens storlek och samtidigt modernisera den i takt med tidens och framtidens krav är inte realistiskt.

Fredsorganisationen måste skäras ned

Enligt min bestämda mening finns det bara ett realistiskt och på en gång ansvarskännande alternativ. Mot bakgrund av den noll-tillväxt i reala termer, som försvaret levit med under 70-talet, kommer det att krävas en icke obetydlig ramhöjning nästa försvarsbeslutsperiod 1982-87. Denna måste kombineras med kraftfulla strukturförändringar, främst inom fredsorganisationen. Det betyder förbandsindragningar och fortsatt minskning av fast anställd personal. Endast den vägen kan vi få loss tillräckliga medel - till materiel, utbildning och beredskap - för att upprätthålla ett försvar som även i framtiden effektivt kan stödja vår självvalda neutralitetspolitik.

Med en sådan lösning kommer det fortfarande att vara rationellt att bygga försvaret på den allmänna värnplikten, även om dess konkreta utformning delvis kan behöva ändras.

Jag skrev inledningsvis att försvarspolitiska frågor väcker starka känslor. Dessa kan ta sig olika uttryck. Somliga gör helt barocka sam-

mankopplingar mellan våra egna försvarsansträngningar och militär våldsanvändning för offensiva syften. Andra kan känna trygghet i symboler och institutioner. I botten ligger i bägge fallen den avsky och fruktan vi känner för våldet som maktpolitiskt instrument.

Om vårt mål är att undvika att utsättas för våld, eller hot om våld, måste vi akta oss för att styras av känslor. Vi måste kyligt - eller om man så vill cyniskt - värdera den internationella utvecklingen och realistiskt och aktivt fullfölja vår traditionella säkerhetspolitik. I denna intar det svenska försvarets styrka en central roll - långt mer central i omvärldens ögon än de flesta svenskar föreställer sig.

För en konservativ, traditionellt försvarsvänlig opinion innebär detta en utmaning. Det samhällsekonomiska läget kräver att vi prioriterar hårt med sikte på försvarets säkerhetspolitiska funktionsduglighet. Inte att vi till varje pris slår vakt om organisation eller institutioner.

Med detta häfte av tidskriften följer ett inbetalningskort avseende prenumerationsavgiften **70:- kronor för år 1981.**
(Prenumerationspris för pensionärer: **60:-**).